

A gazdasági válságból a piaccgazdaság korlátozásával lehet kilábalni – közgazdászok elemzése

Róma-Budapest, 2010. június 27. vasárnap

A megszorító politika súlyosbítja a válságot, olajt önt a spekulánsok tüzére, és az euró övezet szétrobbanásához vezethet. Gazdaságpolitikai fordulatra van szükség ahhoz, hogy megakadályozzák a bérek és a foglalkoztatás további leépülését – áll több száz olasz közgazdász római elemzésében, amelyet Budapesten a *Magyar Szociális Fórum* tett közzé vasárnap.

Az olasz kormányhoz és az Európai Unióhoz eljuttatott anyagban azt írják, hogy a rendkívül súlyos világgazdasági válságból, és az euró vele szorosan összefüggő válságából nem lehet kilábalni a bérek és a nyugdíjak csökkentésével, a szociális, az oktatási, a kulturális és a kutatási kiadások korlátozásával, sem pedig a bérekre és a leggyengébb társadalmi rétegekre kivetett közvetlen vagy közvetett adók növelésével. Mert ez az Európa-szerte ajánlott „áldozatvállalási politika” folytatása azzal a veszéllyel fenyeget, hogy elmélyíti a válságot, gyorsítja a munkanélküliség növekedését, még több vállalatot tesz fizetéseképtelenné és juttat csődbe, végső soron pedig arra kényszerítheti az Európai Unió néhány tagállamát, hogy kilépjen a pénzügyi unióból – írják.

Meg kell érteni, hogy a pénzügyi unió nem egyszerűen könyvelési trükkök és felelőtlen kiadások miatt vált ingataggá, hanem sokkal mélyebb okok miatt: instabilitását az a neoliberais gazdaságpolitika idézte el, amely belső megszorításokkal akarja biztosítani a nemzetközi kereskedelemi többletet. Tarthatatlan maga az EU neoliberális alkotmányos szerződése – szögezik le.

Az elemzés szerint a mai gazdasági válság a 2007-2008 között kirobbant világválság folytatódása, és eddig azért nem sikerült kilábalni belőle, mert nem küszöbölték ki a válság szerkezeti okait. Az egyik fő okot abban jelölik meg, hogy miközben lényegesen nő a termelékenység, stagnál vagy csökken a dolgozók fogyasztása és vásárlóereje. Olyan világgazdasági rendszerrel állunk szemben, amely miközben egyre többet termel, egyre jobban beszűkíti a keresletet. Ez a világméretű gond azért sújtja különösen Európát, mert a maastrichti szerződés kizárólag a piaci mechanizmusokra bízta az Unió egyensúlyát. A kereskedelmi többlettel rendelkező országok, mindenekelőtt Németország úgy éri el többletét, hogy leszorítja a hazai béreket, deflációs politikát folytat és növeli a külföldön működő német vállalatok piaci részesedését. Ilyen politikával nem csak Görögország, Portugália, Spanyolország adósodik el, hanem még Franciaország és Olaszország is.

A követelések és a tartozások közti egyensúlytalanságot az euró övezetben tapasztalható teljesen szabad tőke mozgás idézte elő, és ezt a piac nem képes kiküszöbölni.

A liberális közgazdaságtan azt hirdeti, hogy a válságot a társadalmi szükségletek kielégítésének rovására, megszorító intézkedésekkel, a szociális állam teljes leépítésével, a foglalkoztatás szétdarabolásával, a tőke centralizálásával kell megoldani. E mögött az az elképzelés húzódik meg, hogy a válságból győztesen kikerülő tőke gyorsabban halmozhat majd fel, hiszen tovább gyengíti a munka világát, egyszersmind kevesebb versenytársa marad a piacon. Aki támogatja az ehhez fűződő érdeket, nem csak a dolgozók ellen cselekszik, hanem elősegíti a tőke kontroll nélküli centralizációját is, ezzel pedig egész európai térségek gazdasági leépülését, a további eladósodás, és az egyre nehezebben kezelhető migrációs folyamatot.

Az olasz közgazdászok kétségbe vonják a tömeges privatizálásokat is.

Azt tanácsolják, hogy Európa lépjen a termelőerők fejlődésének olyan önálló útjára, amely a népjólétet, a környezetvédelmet és a terület épségét, valamint a társadalmi igazságosságot tartja szem előtt. Ahhoz, hogy ez bekövetkezhesen kollektív tervezésre van szükség, időigényes demokratikus folyamatra. Első lépésként kordába kell szorítani a spekulációt nemzeti és európai koordinált szinten, az európai központi banknak teljes körűen fel kell vásárolnia a megtámadott értékpapírokat. Meg kell adóztatni a rövid lejáratú pénzügyi- és valuta tranzakciókat, hatékony adminisztratív ellenőrzés alá kell vonni a tőkemozgást. Ha ehhez hiányoznának a szükséges európai szintű feltételek, akkor nemzeti szinten rendelkezésre álló eszközöket kell igénybe venni, nehogy késő legyen! A defláció feltartóztatása érdekében meg kell állapítani a megélhetéshez, a létfenntartáshoz szükséges bérminimumot, meg kell erősíteni a kollektív szerződéseket, korlátozni kell az elbocsátásokat, új szabályokkal kell védeni a munkát és a szakszervezeti szerveződést. *Értelmetlennek és felelőtlennek tartjuk azt a politikát, amely a piacra bízta a munkahelyteremtést* – szögezik le.

Az EU kereskedelmi többlettel rendelkező országai, elsősorban Németország kiemelkedő felelősséggel tartoznak azért, hogy a fogyasztás növekedhessen. Ehhez fel kell hagyni a béreket leszorító deflációs politikával, európai szintű progresszív adórendszert kell bevezetni, s a teljes foglalkoztatásra irányuló fejlesztési tervet kell alkotni. Az olyan közösségi rendeltetésű javak társadalmi termelésére kell összpontosítani, mint amilyen az egészségügyi ellátás, a környezetvédelem, a területfejlesztés, a kutatás felszabadítása a szellemi tulajdonjog monopóliuma alól. Egyszóval olyan „feltételesen szabad piacgazdaságot” kell létrehozni, amelyben a tőke és az áru csak azzal a feltétellel mozoghat szabadon, hogy ha elősegíti a foglalkoztatást, a bérek emelkedését, a fejlődést.

Az olasz közgazdászok attól tartanak, hogy ha a piacgazdaságot nem korlátozzák a társadalmi érdekek előtérbe helyezésével, akkor az EU egyes országai arra kényszerülhetnek, hogy kilépjenek a pénzügyi unióból, és önálló politikát folytassanak belső piacuk, jövedelmük és a foglalkoztatás védelmében.+++